

Na ratunek wąwozom na Lubelszczyźnie

Mieczysław M. Olbrych*

Nasilające się po wielkich powodziach z 1997 i 1998 r. zjawiska ruchów masowych ziemi oraz związane z nimi coraz poważniejsze szkody w infrastrukturze technicznej regionów południowej Polski i w mieniu prywatnym ich mieszkańców postawiły na porządku dziennym sprawę rozwiązania tego problemu w sposób kompleksowy łączący w sobie z jednej strony likwidację skutków osuwisk — z drugiej podjęcie budowy skutecznego i powszechnego systemu osłony przed zagrożeniami w przyszłości.

Biuro ds. Usuwania Skutków Klęsk Żywiolowych MSWiA pracujące jeszcze wówczas w strukturze Kancelarii Prezesa Rady Ministrów przygotowało, na podstawie poświęconej tej problematyce konferencji, zorganizowanej wspólnie z Państwowym Instytutem Geologicznym w 2001 r. w Krakowie, informację dla Rady Ministrów o potrzebie rozwiązań organizacyjno-prawnych i finansowych dla przeciwdziałania i ograniczania zagrożeń wynikających z ruchów osuwiskowych ziemi.

Doceniając wagę sprawy Rząd RP na posiedzeniu w sierpniu 2002 r. zobowiązał ministrów środowiska i infrastruktury do przedstawienia propozycji zmian w ustawach o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, *Prawo ochrony środowiska* oraz *Prawo budowlane*, uwzględniających potrzeby przeciwdziałania i zapobiegania skutkom ruchów masowych ziemi, ministra finansów zaś do podjęcia rozmów z Europejskim Bankiem Inwestycyjnym w celu pozyskania środków kredytowych na dofinansowanie działań mających na celu przeciwdziałanie ruchom osuwiskowym ziemi oraz likwidację ich skutków.

Przepisy prawne zostały znowelizowane przez Sejm IV Kadencji, zaś w dniu 3 czerwca 2003 r. została podpisana umowa między Rzeczpospolitą Polską a Europejskim Bankiem Inwestycyjnym w sprawie kredytu w wysokości 50 mln euro przeznaczonego na współfinansowanie Projektu „Osłona Przeciwsuwiskowa (finansowanie likwidacji skutków osuwisk i zapobiegania ich występowaniu)”.

W 2004 r. po rocznych pracach przygotowawczych ruszyła realizacja projektu. Bierze w nim udział ok. 90 jednostek samorządu terytorialnego, głównie z regionów Małopolski, Podkarpacia, województw: śląskiego, świętokrzyskiego i lubelskiego oraz pojedyncze gminy z Mazowsza, Kujaw i Pomorza.

Samorządy gmin i powiatów z tych województw zgłosiły ponad 500 wniosków na dofinansowanie konkretnych zadań w dziedzinie likwidacji skutków osuwisk, odbudowy i remontów uszkodzonych dróg, mostów, linii przesyłowych i innych obiektów infrastruktury, stabilizacji osuwisk, systemów zabezpieczenia i ograniczania szkód jakie rodzi ożywienie tych zjawisk.

W ramach I alokacji środków w 2004 r. 27 samorządów podpisało z MSWiA 63 umowy dotacyjne na realizację 47 zadań osuwiskowych na łączną kwotę 8 765 953 zł. W sierpniu 2005 r. podjęta została decyzja o dofi-

nansowaniu (udzielono promesy) dalszych 120 zadań II alokacji realizowanych przez 60 samorządów na kwotę ponad 9 mln zł, zaś w czerwcu 2006 r. na ponad 60 mln zł.

W trakcie prac przygotowawczych mających na celu identyfikację oraz kwalifikację zgłoszonych zadań w województwie lubelskim na plan pierwszy wysunęła się sprawa wąwozów lessowych, a konkretniej sprawa erozji wąwozowej.

Spośród 55 zgłoszonych przez gminy Lubelszczyzny wniosków tylko 4 dotyczyły zagrożeń wywołanych zjawiskami typowo osuwiskowymi, pozostałe 41 zadań dotyczyło problemu erozji wąwozowej, charakterystycznej na obszarach lessowych. Jako nie spełniające kryteriów nie mogły liczyć na realizację w ramach Projektu Osuwiskowego.

Uznaliśmy jednak, że sprawy nie można zostawić. Byłby to zaiste prawdziwy grzech zaniechania, grzech nie do wybaczenia. Zważywszy zarówno na unikalność tego zjawiska w skali europejskiej, jak i walory krajobrazowe wąwozów, a także znaczenie prowadzących przez nie dróg dla komunikacji lokalnej, dla życia ludzi. Świadomi doniosłości problemu, spotkaliśmy się w Kazimierzu nad Wisłą w czerwcu 2005 r. w gronie zaprzyjaźnionych i doświadczonych w działaniu na rzecz ograniczania ryzyka powodzi i osuwisk, pracowników Biura ds. Usuwania Skutków Klęsk Żywiolowych MSWiA, Państwowego Instytutu Geologicznego, Wojewody i Marszałka Województwa Lubelskiego, uczonych z ośrodków naukowych Lublina i Puław w celu określenia planu najpilniejszych działań organizacyjnych dla ich ratowania.

W czasie objazdu terenowego uczestnicy spotkania zapoznali się z wybranymi, spośród kilkudziesięciu położonych na terenach powiatu puławskiego i lubelskiego, wąwozami lessowymi, w tym zwłaszcza ich cechami geomorfologicznymi, walorami przyrodniczymi, charakterem zniszczeń wyrządzonych przez czynniki klimatyczne oraz przykładami stosowanych dotychczas technik zabezpieczania wąwozów.

Drugą część spotkania wypełniły referaty Rektora UMCS prof. Mariana Harasimiuka, dr inż. Eugeniusza Nowocienia z Instytutu Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa z Puław oraz Dyrektora Zarządu Lubelskich Parków Krajobrazowych Pana Adama Madejskiego, dyskusja zakończona konkretnymi ustaleniami.

Dorobek spotkania jest wielce obiecujący. Sprawom nadany został bieg. Umówiliśmy się, że będziemy współpracować dalej.

Jednostki samorządu terytorialnego z województwa lubelskiego (gminy i powiaty) zainteresowane udziałem w programie „Wąwozy lessowe 2006” zgłosiły do Wojewody propozycje konkretnych potrzeb finansowych zadań w zakresie zabezpieczenia wąwozów lessowych.

Biuro ds. Usuwania Skutków Klęsk Żywiolowych w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji skierowało pewne środki na dofinansowanie zadań projektu.

Zamieszczenie w *Przeglądzie Geologicznym* tej i trzech kolejnych publikacji stanowi także pokłosie dotychczasowej współpracy.

*Biuro do Spraw Usuwania Skutków Klęsk Żywiolowych, MSWiA, ul. Stefana Batorego 5, 02-591 Warszawa

Praca wpłynęła do redakcji 04.04.2006 r.
Akceptowano do druku 17.07.2006 r.